UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Idea Theologiæ Moralis

Petrus <a Sancto Josepho>

Coloniæ, 1648

Cap. I. De natura & ratione legis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38935

Visual Library

IDEA THEOLOGIÆ MORALIS.

PAUCIS MULTA COMPLECTENS
de Legibus, de Peccatis, de Virtutibus
Theologicis; ac de Justitia erga
Deum, & homines.

LIBER I.

DE LEGIBVS

CAPUT I.

De natura & ratione Legis.

RESOLUTIO I. *Lex est aliquid ad rationem spectans.* ITA S. Thomas *1.2.qu.90.a.1.* quod *probat* 1. Quia ad legem pertinet imperare, & prohibere, sed imperare est rationis, ut docuerat *q.17. a.1.* eo quòd imperans ordinat eum cui imperat, ad aliquid agendum intimando, vel denuntiando: sic autem ordinare, per modum cujusdam intimationis, est actus rationis, qui tamen præsupponit actum voluntatis, tãquam primi moventis, in cujus virtute ratio movet per imperium, quoad exercitium actus.

Probat 2. Quia lex est quædam regula & mensura actuum, secundum quam inducitur aliquis ad agendum, vel ab agendo retrahitur: regula autem & mensura

sura humanorum actuum est ratio, eo quòd ad illam spectat ordinare ad finem, qui est primum principium in agendis.

Notandum tamen, hæc non ita debere intelligi, ut lex secundum suam essentiam, ad solam rationem spectet: videtur enim spectare etiam ad voluntatem, saltem si agatur de lege positiva. *Cujus ratio est*, quia non censetur habere rationem legis, respectu alicujus quod ei ostendit quid agendum aut non agendū sit, nisi præterea illi obligationem imponat agendi, vel non agendi: quo fit ut nemo peccet, nisi quatenus facit contra legem, non facit autem contra legē, nisi qui non facit quod tenetur facere; aut qui facit, quod tenetur non facere: quare illa duo essentialiter spectant ad legem, dirigere & obligare ad aliquid amplectendum, vel fugiendum. Porrò lex non obligat, quatenus consistit in actu intellectus, quo Legislator subditis insinuat, seu declarat quid ipsis expediat agere, vel non agere; multa enim nobis eo modo proponuntur, quæ non tenemur sequi: obligat ergo quatenus adjunctum habet actum voluntatis, quo Legislator vult id à nobis fieri, vel non fieri, sicque lex essentialiter non modo ad intellectum, sed etiam ad voluntatem spectat.

Dixi saltem si agatur de lege positiva, seu quæ sola Dei, vel hominum voluntate posita est: nam si sermo sit de lege naturali, dicendum est actum voluntatis ad illius essentialem constitutionem non concurrere, cùm naturalis dicatur, quia ex rei natura petitur, non autem ex placito seu voluntate alterius. Quòd autem talis aliqua lex detur, satis constat ex vulgari illa divisione, qua dicitur quædam esse mala, quia prohibita: quædam verò prohibita, quia ex se mala; hinc enim intelligitur, aliquid esse peccatum, antecedenter ad voluntatem Dei prohibentem, adeoque esse legem aliquam independentem ab actu libero voluntatis divinæ, cùm omne peccatum sit prævaricatio ab aliqua lege.

RESO-

RESOLUTIO II. *De ratione legis est, ut ordinetur in bonum commune.*] ITA S. Thomas *quæst. cit. art. 2.* quod *probat*, quia cùm lex sit regula & mensura, ea maximè respicit ordinem ad ultimum finem, tanquam ad primum principium humanorum actuum; cumque pars ordinetur ad totum, & unus homo sit pars communitatis perfectæ, necesse est quòd lex respiciat ordinem ad fœlicitatem communem.

Idem clariùs ostendi potest, quia ad solam potestatē publicam spectat, condere leges: at potestas publica directè respicit bonum publicum, cum propter illud instituta sit. *Confirmatur*, quia inter causam efficientem seu moyentem, & finalem debet esse proportio; atqui leges non conduntur nisi ab iis, qui præsunt multitudini, quique sunt superiores quolibet particulari homine, in ea multitudine contento: quare in bonum commune talis multitudinis eas dirigere debent.

Dices 1. Lex naturæ non ordinatur ad bonum commune, quia etsi nulla esset respublica posset subsistere in singularibus hominibus; imò ea vigebat in primo parente, quamdiu solus erat. *Confirmatur*, nam quilibet homo, ex lege naturali, tenetur conservare propriam vitam: hoc autem non respicit bonum cōmune, sed proprium. *Respondeo* 1. quæ ante dicta sunt, debere præsertim intelligi de lege positiva. 2. Ea etiam, suo modo, posse accommodari ad legem naturalem. Nam etsi lex naturalis procuret bonum particulare, id non impedit quo minùs ea ordinetur ad bonum commune: quia sic respublica non coalescit nisi ex particularibus hominibus, ita bonum commune non resultat nisi ex bonis particularium. Cùm ergo Deus homines creaverit, ad constituendā unam rempublicam, dubium non est, quin lex naturæ, ex intentione Dei, in bonum ipsorum commune ordinetur; præsertim cùm talis lex omnibus hominibus imposita sit, omnesque obliget.

Unde ad confirmationem dicimus. quòd ex lege naturæ, teneatur unusquisque propriam vitam conservare, id non parum conducere ad bonum commune: eò quod salus reipublicæ à vita particularium pendet. Præterquam quòd ipsa lex naturæ, quæ hominẽ inclinat ad conservandam sibi vitam, eundem movet ad eam pro patriæ salute, si occasio tulerit, exponendam.

Dices 2. Videmus varias leges cedere in bonum solius Principis, quales sunt de tributis pendendis, & similes: Ergo non est de ratione legis, ut cedat in bonum commune. *Confirmatur*, nam Reges, & Principes sunt Domini, respectu suorum subditorum: at Dominus in servi gubernatione non attendit ad bonum ipsius servi, sed ad suum proprium commodũ. *Respondeo* leges de solvendis vectigalibus, conducere ad bonum commune, quatenus necesse est ut Rex divitiis abundet, tum ad sustinendam dignitatem regiam, tum ad regnum, cui præest, armis contra hostes defendendum. *Ad confirmationem dicimus*, Reges habere in suos subditos dominium jurisdictionis, non autem dominium despoticum, adeoque non posse pro arbitratu suo eorum bona usurpare, sed quantum necessitas boni communis postulat. Et sanè ex communi Juristarum, & Theologorũ sensu, illud est discrimen inter Tyrannum, & Regem, quod ille pro suo nutu subditis imperat, propriumque commodum spectat, iste verò populi sibi commissi utilitatem quærit.

RESOLUTIO III. *Non spectat ad quemlibet condere legem, sed tantum ad multitudinem, vel ad eum qui præest multitudini.*] ITA S. Doctor supra *art. 3.* ubi rationem affert, quia lex primò & principaliter ordinatur ad bonum commune, ut dictum est: ordinare autem aliquid in bonum commune, est, vel totius multitudinis: vel alicujus gerentis vicem multitudinis: siquidem ordinare in finem aliquem, est ejus, cujus est proprius ille finis: quare condere legem, vel

spectat

spectat ad multitudinem, vel ad eum qui præest multitudini.

Rectè autem talem potestatem refert S. Thomas tum in multitudinem, id est, in rempublicam, perfectam: cùm enim talis multitudo superiorem non agnoscat, ipsa potest ex jure naturæ seipsam gubernare, sibique leges in commune commodum præscribere: tum in illum qui præest multitudini seu in Regem, aliumve supremum principem: nam respublica suam jurisdictionem, & potestatem condendi leges in eum transfert, quem communi consensu ad sibi imperandum, elegit.

Neque refert 1. quod dicitur *2. Politic. cap. ultimo*, eos qui privatam vitam agunt, leges interdum statuere: ibi enim statuere, latè sumitur pro, de lege statuenda agere, aut consilium dare: ut tamen lex firmitatem, & vim obligandi habeat, legitimi superioris authoritas, & imperium accedere debet. Unde leges à Platone conscriptæ, non habent propriè rationem, & vim legum, nisi ab aliqua republica approbatæ, & constitutæ sint.

Neque refert 2. Quòd non rarò ii qui præsunt multitudini, careant scientia, & prudentia, ad leges ritè stabiliendas, requisita: hinc enim non sequitur, eos carere potestate necessaria ad leges statuendas, sed tantum illos non debere tali potestate uti, quin priùs viros prudentes, rerumque gerendarum peritia instructos, ea de re consuluerint.

RESOLUTIO IV. *Promulgatio spectat ad rationem legis.*] ITA docet S. Thomas *eadem quæst. art. 4.* & *probat*, quia lex aliis imponitur per modum regulæ, & mensuræ: at regula, & mensura imponitur per hoc, quòd in eorum notitiam deducitur per promulgationem: quare promulgatio necessaria est, ut lex vim obligandi habeat. *Confirmatur*, quia cum voluntas nō possit ferri in incognitum, sequeretur homines obligari ad impossibile, si tenerentur legem servare, ante sufficientem illius promulgationem.

Ubi advertendum est 1. Ex probabiliori sententia, promulgationem ipsam esse de essentia legis, quia ut suprà diximus, de essentia legis est, ut subditos obliget ad opus aliquod exequendum, vel omittendum; obligare autem nequit, nisi sit promulgata.

Advertendum 2. Quòd sicut præcepta particularia non obligant, nisi privatim patefiant; ita neque leges, quæ sunt statuta quædam publica, seu ad communitatem spectantia, nisi publicè innotescant. Unde si quis privata scientia cognosceret legem aliquam statutam esse, non teneretur eam observare, si nondum esset promulgata.

Advertendum 3. Ut lex obliget, non requiri quod singulis in particulari fuerit promulgata, aut in notitiam eorum venerit: est enim lex regula quædam publica, & universalis, quam satis est universaliter omnibus proponi, & per accidens est, quòd in notitiam singulorum non veniat. Unde etiam constat, nõ opus esse, ut legis promulgatio fiat in singulis locis, sed satis esse, si fiat in celebrioribus; cùm inde facilè in omnium notitiam venire possit.

Advertendum 4. Legem naturalem promulgari ex S. Thoma *art. citato ad 1.* ex hoc ipso quòd Deus eam mentibus hominum inseruit, naturaliter cognoscendam. Quod ita potest intelligi, ut in creatione hominis, lex naturalis sit ei promulgata, quoad habitum; quoad actum verò, quando primùm utitur ratione: tunc enim per naturalem synderesim incipit cognoscere, quid agendum, quid non agendum sit.

Porrò ex omnibus hucusque tractatis S. Doctor prædicto *art. 4.* hanc legis diffinitionem colligit. Lex est ordinatio rationis, ad bonum commune, ab eo qui curam communitatis habet, promulgata: cujus omnes particulæ, juxta jam traditas resolutiones intelligi debent.

RESOLUTIO V. *Ad valorem, & obligationem legis canonicæ, aut civilis, acceptatio populi nõ est necessaria.*

PRIOR

PRIOR PARS PROBATUR, quia cùm Pontifex non accipiat à populo potestatem ligandi, atque solvendi per leges, sed immediatè à Christo, nulla ratio est cur putemus, eum non posse legem aliquam statuere, nisi dependenter à voluntate & approbatione populi. *Confirmatur*, nam juridica illa potestas approbandi leges canonicas, non residet in populo ex jure naturæ, aut ex speciali concessione Dei, ut notũ est: at neque ex voluntate Pontificis, cùm fundamento careat, quod aliqui dicunt, Pontificem non condere legem, nisi sub illa conditione, si populo placuerit. Ergo dicendum est, in Pontifice esse potestatem constituendi leges Ecclesiasticas, antecedenter ad consensum populi: ita ut de facto tales leges obligent, etsi fideles eas non approbent, imo licet iis obedire renuant.

Unde colligo, eum per se loquendo peccare, qui tẽpore præscripto legem Pontificiam non servat. eò quòd nondum à populo receptam esse videt. Dico, per se loquendo: nam si, verbi causa, lex statuta, sine gravi difficultate, observari non possit, non erit peccatum, contra illam agere, donec constet eam à Põtifice, talis difficultatis minimè ignaro, latam esse; quia interim cum fundamento præsumi potest, eum non intendisse subditos obligare, cum tanto eorum incommodo.

Dices, nonne non usus, seu desuetudo vim habet abrogandi legem, etiam canonicam? Ergo ut non teneantur particulares eam observare, sufficit quòd recepta non sit. *Respondeo* non sequi: nam aliud est, quòd quo primum tempore vult Pontifex, ut lex servetur, liceat eam non servare si à populo tunc acceptata non sit: aliud, quòd si lex Pontificia à populo nunquam fuit acceptata, & talis non acceptatio tanto tempore duret, quantùm requiritur ut desuetudo legitime præscripta censeatur, tunc fas sit ei nõ obedire. Quare etsi hoc posterius verum sit, non tamen prius illud verum esse censendum est.

Posterior pars suadetur, quia cùm Princeps habeat potestatem absolutam condendi leges, quo titulo dici potest, leges ab eo decretas non valere, sine consensu populi? Quod enim potestatem illam ab ipso populo acceperit, hoc nihil refert: siquidem non eā accepit cum ea limitatione, ut non posset leges statuere, dissentiente populo, aliàs non ipse esset Princeps supremus, ut supponimus, sed populum secum conregnantem haberet. Cùm ergo potestatem habeat absolutam, potest leges condere, quæ obligationem inducant: sive subditi consentiant, sive non.

Confirmatur, nam experientia constat Imperatores, & Reges etsi pios, & Catholicos pœnarum impositione cogere sibi subditos, ad acceptationem & observantiam legum suarum: quis autem ejusmodi consuetudinem, tanquam malam damnare audeat? At certè esset mala, si legum firmitas, & obligatio nulla esset, sine acceptatione & consensu populi: Ut summùm enim posset Princeps cogere ad observantiam legum, postquam à subditis acceptatæ essent.

Unde sequitur eos peccare, qui primi legem à Principe statutam, sine causa legitima, transgrediuntur. quod verum existimo, etiam si Princeps transgressionem sciat, nec puniat: cùm enim ad talem cognitionē supponatur transgressio, hæc ab illa honestari non potest. Dico, sine causa legitima: nā si legis latæ observatio sit valde gravis, aut receptæ consuetudini repugnans, prudenter præsumi potest, Principem non intendere, ut eo casu obliget, donec mentem suam apertiùs declaret, ut ante dictum est.

CAPUT II.

De lege æterna, & naturali.

RESOLUTIO I. *Lex æterna ponenda est in Deo.*] PROBATUR, quia ut ait S. Thomas *1.2. qu. 91. art. 1.* lex nihil est aliud, quàm dictamen practicæ rationis in Principe, qui gubernat aliquam communitatem